педагогів дошкільної та початкової освіти: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В.Є. Литньова, Н.Є. Колесник, Т.В. Наумчук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. С.145-150.

5. Психологічна енциклопедія / автор-упоряд. О. Степанов. Київ: «Академвидав», 2006. 424 с.

6. Сисоєва С.О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня: монографія. Київ : Поліграфкнига, 1996. 406 с.

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Листопад Наталія Петрівна,
науковий співробітник відділу початкової освіти ім. О.Я. Савченко Інституту педагогіки НАПН України

Ключові слова: *обчислювальна діяльність, дидактичні умови, початкова школа.*

Європейська освітянська спільнота визначила *обчислювальну навичку* однією з ключових компетентностей, необхідних для ефективної життєдіяльності людини. Вона важлива для:

– освіти;
– розвитку критичного мислення;
– розв'язання проблем;
– кар’єрного розвитку.

Нестабільність освітнього процесу в школі, спричинена світовою пандемією та військовим станом у державі, побутові ускладнення для занять удома стали факторами зниження рівня навчальних досягнень школярів. Використання сучасних електронних засобів також суттєво вплинуло на зниження рівня обчислювальних навичок. Тому *формування*

міцної обчислювальної навички залишається пріоритетом початкової освіти.

Формування обчислювальних умінь і навичок вважається складним і тривалим процесом, а його ефективність залежить від індивідуальних особливостей дитини, рівня її підготовки та організації обчислювальної діяльності.

Р. Романишин визначає *обчислювальну діяльність учня/учениці початкової школи* як «процес, спрямований на знаходження результату арифметичних дій з числами». Мета обчислювальної діяльності полягає у знаходженні результату додавання, віднімання, множення та ділення (націло або з остачею) у множині цілих невід'ємних чисел. Дослідниця зазначає, що для знаходження значення числового математичного виразу учень має володіти знаннями, прийомами та способами обчислення. Отже, предметом обчислювальної діяльності є способи та прийоми, спрямовані на знаходження значення математичного виразу – суми, різниці, добутку і частки цілих невід'ємних чисел в межах мільйона [3, с. 37].

Процес опанування обчислювальними навичками досить складний: спочатку учні мають засвоїти певний обчислювальний прийом, а потім, у результаті тренувань, навчитися швидко виконувати обчислення. Щодо табличних випадків додавання, віднімання, множення і ділення – результати потрібно знати напам'ять.

Для того, щоб набуті обчислювальні навички характеризувалися правильністю, усвідомленістю, раціональністю, узагальненістю, автоматизмом і міцністю, необхідно організовувати обчислювальну діяльність молодших школярів на рівні, який забезпечить досягнення цих результатів. Варіювання умов, у яких застосовуються обчислювальні вміння, посилення ступеня складності, самостійності та обґрунтована послідовність завдань сприятимуть формуванню цих характеристик.

Ефективне формування обчислювальних навичок у початковій школі можливе за умови дотримання таких дидактичних умов:

− поетапне формування на основі компетентнісного підходу. Завдання з домінуючою пізнавальною мотивацією мають бути пріоритетними. Вони повинні бути орієнтовані на розвивальний характер роботи та враховувати життєвий досвід учнів;

− створення спеціальних навчальних ситуацій. Ці ситуації мають бути цікавими для молодших школярів та викликати інтерес до їх розв'язання. Процес формування обчислювальних навичок має бути неперервним, цілісним і наскрізним, тобто здійснюватися не лише на уроках математики, а й на уроках мистецтва, курсу «Я досліджую світ», під час фізкультхвилинок, ранкового кола, прогулянок, екскурсій тощо;

− створення ситуації успіху. Один із дієвих способів формування емоційного інтелекту – незвичні обчислювальні завдання, що сприяють формуванню готовності молодшого школяра успішно діяти;

− впровадження інноваційних технологій. Це підвищить ефективність формування обчислювальних навичок. Сучасний стан освітнього процесу сприяв появі нових форм навчальної комунікації, що дозволяє уникнути зайвих труднощів під час дистанційного навчання та цікаво і змістовно вибудовувати освітню взаємодію;

− тісна взаємодія сім'ї та школи. Повноцінний освітній процес відбувається в умовах тісної співпраці педагогів і батьків. В учнів І циклу навчання ще не сформовані вміння самостійного навчання, і їм важко здобувати знання дистанційно. Завданням батьків є використання ситуацій, які передбачають обчислювальну діяльність їхніх дітей на прогулянках та в побуті;

− постійний моніторинг рівня сформованості. Регулярний моніторинг обчислювальних умінь та навичок на основі розроблених критеріїв дозволить коригувати освітній процес залежно від отриманих

результатів. Виконання обчислювального прийому – розумовий процес, тому оволодіння ним та вміння здійснювати контроль за його виконанням має відбуватися одночасно в процесі навчання.

Правильно організована обчислювальна діяльність – важливий засіб активізації мислительної діяльності учнів та розвитку їхніх творчих здібностей.

Список використаних джерел

1. Листопад Н. П. Формування обчислювальної складової математичної компетентності. *Учитель початкової школи*. 2015. № 12 (30). С. 16 – 19.

2. Листопад Н. П. Організація обчислювальної діяльності молодших школярів на основі міжпредметних зв'язків. *Актуальні проблеми та стратегії розвитку початкової освіти: матеріали IV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції* (16 травня 2024 року). Рівне: РДГУ, 2024. С. 18 – 20.

3. Романишин Р. Я. Обчислювальна діяльність: структура та функціональні частини. *Актуальні питання природничо-математичної освіти.* Випуск 1(11), 2018. С. 35 – 42.

ПРОВАЙДИНГ ІННОВАЦІЙ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ

Литвинов Андрій Сергійович,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка